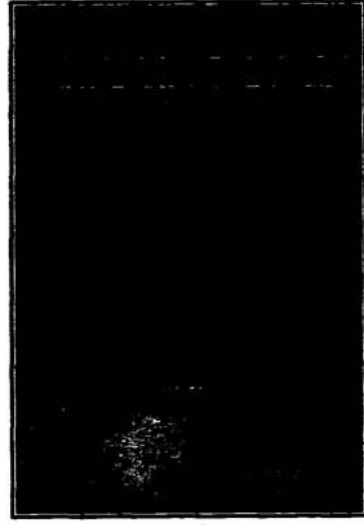

Akdeniz'de Bir Ada^(*)

Cem ÇAKMAK^(**)

Kıbrıs sorunu, son elli yıldır Türk kamuoyunu meşgul eden hiç şüphesiz en önemli konulardan birisidir. Türk devleti, uluslararası alanda belirli ölçüde dışlanmasına ve ambargolara maruz kalmasına rağmen Kıbrıs Türk halkının varoluş mücadelesine destek vermiş, hatta doğrudan müdahale ederek yanında yer almıştır. Bu süreçte, Kıbrıs davası Türk kimliğini şekillendiren unsurlardan birisi haline gelmiştir. Bu önemine karşın uzunca bir süre, KKTC ile ilgili yazılanların çoğu Anavatan-Yavruvatan söylemini işleyen, daha çok siyasal içeriği ağır basan yayınlar olarak kalmış, Kıbrıs Türkleri ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ciddi akademik çalışmalara yeterince konu olmamış, bu alanda Kıbrıs sorunu için "çözüm" arayışlarında Türk tezlerini destekleyecek ve adaya yönelik politikalar üretmede yardımcı olacak yeterli bilgi birikimi sağlanamamıştır. Son birkaç yıldır KKTC'yi saran dış (özellikle Avrupa boyutu) ve iç etkenlerin zorlamasıyla bu alanda ciddi akademik çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır.¹

^(*) 13 Haziran 2002; Cumhuriyet Kitap. *Akdeniz'de Bir Ada KKTC'nin Varoluş Öyküsü / Derleyen Oktar Türel / İmge Kitabevi Yayınları / Ankara, 2002*

^(**) Doç. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi, G. Mağusa, KKTC.

¹ Birkaç örnek Ülger, İ.K., Efeğil, E. *AB Kıskaçında Kıbrıs Meselesi*, DAÜ, KKTC, 2001; Mehmet Özay, Tahiroğlu M. A. *Critical Assessment The UN's, Peacemaking in Cyprus*, London; Dodd, C.H. *The Cyprus Imbroglia*, Huntington, The Eothen Press, 1998; Ahmed, İahtiaq. *The Dvided Island...* Pan-Graphic Pub, İslamabad, 1999; Rüstemli, A., Çakmak, C., Mertan, B. *21. Yüzyıla Girerken Kuzey Kıbrıs Türk Toplumunu*, DAÜ, KKTC, 2000.

Oktar Türel'in derlediği, İmge Kitabevi'nden Şubat 2002 tarihinde çıkan, **"Akdeniz'de Bir Ada KKTC'nin Varoluş Öyküsü"** adlı kitap arzu edilen bilgi birikimine önemli katkı yapan çalışmalardan birisi olarak değerlendirilebilir. ODTÜ'nün desteklediği bir araştırma projesine dayanan, altı öğretim üyesi ve araştırmacının dört yıllık çalışmasının ürünü olan bu derleme kitap, KKTC'nin jeopolitik konumundan ekonomik ve eğitim durumuna kadar geniş bir alanı konu edinmektedir. Kitap, geniş bir perspektiften bakıldığında Kıbrıs sorununa KKTC ekonomisi çerçevesinde yapılan analizlerle açıklamalar sunma gayretini yansıtmaktadır. Böylece "KKTC ekonomisine hem makroekonomik açıdan hem de... bazı sektörler açısından eleştirel bir bakış sunmak" (s.8) amacı gütmektedir. Makro düzeyde ele alındığında, son 28 yıldır, Oktar Türel'in vurguladığı gibi, Türkiye'nin "Kıbrıs politikası tümel bir başarısızlıkta Türkiye'nin 1970'lerden beri yaşadığı ve yaşamakta olduğu "siyasal ve ekonomik istikrarsızlıkların" etkisi çok büyüktür. Dolayısıyla Türkiye'nin yaşadıkları KKTC toplumuna ve ekonomisine fazlasıyla yansımıştır. Doğrusu, bu çalışmalarda temel olarak gördüğümüz, tartışılmasının sadece KKTC değil daha çok Türkiye oluşudur.

Kitap esas olarak yedi makaleden oluşmaktadır. Ağırlıklı olarak ekonomik konular kitabın ana temasını oluşturmakla birlikte, Fatih Tayfur'un "Akdeniz'de Bir Adanın Kalın Uçlu Bir Kalemle Yazılmış Hikâyesi 'Kıbrıs'" ve Oktar Türel'in "Doğu Akdeniz ve Kıbrıs Üzerine Otuz İki Paragraf, Tekmili Birden" başlıklı, kitabın ikinci ve üçüncü bölümlerini oluşturan makaleleri, genel olarak Kıbrıs adasının ve özelde Kıbrıs sorununun tarihsel bir perspektiften çözümlemesini yapmakta ve adanın siyasal ve jeopolitik konumunun derin bir analiz çerçevesinde resmini vermektedir. Dolayısıyla bu iki makale, sorunun tarihselliğini ortaya koyan ve mevcut ekonomik sorunların nasıl bir siyasal ve tarihsel süreçte yeşerdiğinin ortaya konulması açısından katkısız değerinde çalışmalardır. Prof. Türel'in önerdiği programın KKTC'nin Türkiye ile bugünkü ekonomik bütünleşme çizgisini sürdürdüğü ileri sürülebilir. Ancak AB ile Kıbrıs'ın siyasal ve ekonomik ilişkileri bugünden kestirilemeyen, daha farklı bir yörüngeye oturursa ne olur, sorusuna Türel, "o zaman da muhataplarımıza şu söylenir "Bizim KKTC ekonomisini yeniden inşa etmek ve geliştirmek için bir programımız var, Kuzey Kıbrıs Türk toplumuna yakınlık duyuyorsanız, bu kaynak ve desteklerin eşdeğerini siz sağlayın, bu yatırım hacmini siz gerçekleştirin; kamu sektörü yatırımlarını ikame etmek istiyorsanız, buyurun ikame edin. Ancak böylesi ekonomik destekleri sağlayamayacaksanız, o zaman Kuzey Kıbrıs Türk toplumunu kendi geleneğine sahip kılmanın çareleri bulacaktır" cevabını vermektedir (Mülkiye, Ocak-Şubat 2002, XXVI, s. 67).

Fatih Tayfur makalesinde, büyük ölçüde "dünya sistemci" bir analizle adanın kapitalist sisteme entegrasyonun siyasal bir soykütüğünü anlatmaya çalışmış ve bu anlatımı ayrıntılara inen tahlillerle zenginleştirmiş. Tayfur makalesinde Kıbrıs sorununu, iç dinamiklerden bağımsız, daha çok sistem temelinde yürüttüğü analizle açıklamaya çalışıyor. Böyle yaparak bir ölçüde yerel aktörleri edilgen konuma indiriyor. Ama yine de global bir bakış sunması açısından kitap için derli toplu iyi bir giriş sağlıyor. Oktar Türel ise bu konuya uluslararası dinamikleri ve güçleri daha fazla entegre ederek, Tayfur'un başlattığı analizi derinleştiriyor; Türel'in belirttiği gibi üçüncü bölümle, "Tayfur'un siyasal dünyasından siyasal iktisat arakesatine" (s. 9) geçiliyor. Ayrıca Türkiye'nin KKTC politikalarını bu çerçeveye oturarak eleştirel bir şekilde ele alıyor. Bunu insan unsuruna indirerek bölgenin özel konumlarını dikkate alan politikalar üretmenin önemini vurguluyor.

Kitabın dördüncü bölümünü, Oktar Türel'in geniş hacimli "KKTC Ekonomisinin Dünü, Bugünü ve Yarını Bir Makroekonomik Perspektif" adlı makalesi oluşturuyor. Bu makale, adından da anlaşılacağı gibi, KKTC ekonomisinin 1977 yılından bu yana makroekonomik gelişmelerini ayrıntılara inerek okuyucuya sunuyor. Teknik ayrıntılara indirgenmiş bilgileri içeren makale günümüze kadar olan gelişmeleri resmediyor. Ayrıca 2011 yılına kadar mevcut planlar çerçevesinde gerçekleşebilecek olası ekonomik verileri aktararak, KKTC ekonomisinin gelecekte nasıl bir şekil alacağını okuyucuya vermeye çalışıyor. Türel'in de haklı olarak belirttiği gibi, bu tarz bir "gelecek tasarımının" hem çözüm müzakerelerinde hem de çözümsüzlük halinde faydası çok aşıkardır.

Dördüncü bölümü izleyen üç bölüm, daha mikro ve sektör düzeyinde KKTC ekonomisinin varolan resmini ve sıkıntılarını ele almaktadır. Aylin Ege'nin "KKTC Ödemeler Dengesi, 1977-2000" isimli makalesi KKTC'nin dış ekonomik ilişkileri ile ticaret ve kambiyo rejimini ayrıntılı bir şekilde açıklayarak, 1990'lı yıllarda yaşanan ekonomik sıkıntıların ödemeler dengesinde olumlu gelişmelerin görülebileceğini ileri sürüyor. Bunu izleyen altıncı bölüm bir ekonomik sektörü konu ediniyor. Meltem Dayıoğlu'nun "KKTC Turizm Sektörüne Eleştirel Bir Bakış" başlıklı katkısı, turizm sektörünün yaşadığı sorunların ve geçirdiği evrelerin ayrıntılı bir şekilde tablosunu çıkarıyor. Dolayısıyla bu alanda politika üretimine yardımcı olacak tesbitler ve uyarılar dikkate değer. Serdar Şahinkaya'nın "KKTC Finansal Piyasalarındaki Gelişmeler Üzerine Bazı Gözlemler" isimli makalesi derlemenin yedinci bölümünü oluşturmaktadır. Şahinkaya, KKTC finansal yapısının aşırı kırılğan ve parçalanmış durumunu ele alıyor ve Türkiye finansal yapısı ile olan ilişkilerini değerlendiriyor.

Derlemenin son bölümünü Fikret Görün'ün "KKTC'de Eğitim" başlıklı makalesi oluşturuyor. Dinamik ve büyük gelişme potansiyeli olan eğitim sektörünün yüz yüze kaldığı sorunlar makalenin ana temasını oluşturuyor. Görün, yükseköğretim hamlesinin KKTC'de yarattığı canlılığı vurguluyor ve eğitim kalitesinin düşüklüğü tehlikesi konusunda da uyarılarda bulunuyor.

Katkıda bulunanların güzel Türkçesiyle Kıbrıs sorununa farklı bir perspektiften bakan ve KKTC ekonomisini ayrıntılı bir tahlilden geçiren bu derleme, konuyla ilgili akademisyenler ve araştırmacılar ile öğrenciler için çok iyi bir kaynak kitap olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, KKTC'de yatırım yapmayı düşünen girişimciler, ada ekonomisi hakkında ilginç değerlendirmeler ve ilgili oldukları sektörler hakkında ayrıntılı bilgiler de bulabilirler.